

Telegraful Român.

Apare Marția, Joia și Sâmbăta

ABONAMENTUL:

Pentru Sibiu pe an 14 cor., 6 luni 7 cor., 3 luni 3 cor. 50 fil.
Pentru monarhie pe an 16 cor., 6 luni 8 cor., 3 luni 4 cor.
Pentru străinătate pe an 24 cor., 6 luni 12 cor., 3 luni 6 cor.

Abonamentele și inserțiunile

să se adreseze Administrației tipogr. arhid., Sibiu, str. Măcelarilor 45.

Correspondențele

să se adreseze Redacției «Telegrafului Român», str. Măcelarilor Nr. 45.
Serisori nefrancate se refuză — Articoli nepublicați nu se inapoiază.

INSERTIUNILE

Pentru odată 14 fil., — de douăori 24 fil., — de trefori 30 fil.
rândul cu litere garmond.

Situația războiului.

III.

A treia luptă mare dela Isonzo (acum se da acolo a patra luptă) a avut aceeași soartă, ca ofensiva din toamna trecută a Francezilor. Incercarea de a sparge frontul a eșuat. Lumea întreagă cunoaște astăzi cuvintele rostite cu multă mândrie din partea apărătorului destoinic al frontului dela Isonzo, ale generalului *Boeroevici*, că ține în stăpânire toate pozițiile, așa cum le-a primit în 24 Maiu. Se poate spune cu tot dreptul, că luptele grele de apărare ale austriacilor și ungurenilor din Carpați, date în cursul iernei din urmă, au format o școală eficace pentru aliatele armate ale monarhiei dela Dunăre, cari au dat examenul cu succes splendid, nu numai la trecătorile mult asaltate din Carpați, ci-l dau și acuma, satisfăcând celor mai înalte pretensiuni, cerute de o ofensivă desperată a Italianilor, ca număr cu mult mai superiori. Astăzi se poate vedea destul de clar schimbarea care a fost produsă în armata italiană, dela începutul bătăliilor până astăzi. La început înclinarea era aceea, de a străbate înainte pretutindenea cu atacuri ușoare, dar trupele nu erau prea statornice întru executarea acestor încercări. Acum însă se manifestă la ele un grad respectabil de vitejie. Regimentele italiene dovedesc, că știu se moară și consideră pierderile, jertfele imense, de ceva foarte natural. Pentru împătrita înțelegere e o pierdere mare, că Italia nu poate arăta succese, iar pentru Italia aceasta stare de lucruri înseamnă un pas mai mult pe calea care duce la izolarea desăvârșită.

Înțelegem foarte bine greutatea pe care o împință Italia la luarea de nouă hotărâri. (De a trimite și ea trupe în Balcani). Războiul purtat în contra Austro-Ungariei, fără nici un rezultat, îi impune ca datorință să-și întregască mereu trupele angajate în luptele date. Italia trebuie să-și adune toate categoriile de oameni acolo, unde e angajată cu interesele și cu onoarea, și dacă iar mai putea prisosi ceva, ar trimite în *Libia*, pentru a recuceri aceea ce a fost pierdut acolo, ori pentru a salva cel puțin resturile coloniilor. Și împătrita înțelegere totuși ridică pretensiuni departe mergătoare cu privire la Italia, invitând comandamentul militar italian să participe la întreprinderile din Balcani!..

Nime nu poate vedea atât de clar, ca vecina Italia, cât de desperată e situația Sârbilor, iar rapoartele corespondenților italieni de pe câmpul de războiu fac o muzică atât de înspăimântătoare, încât e de înțeles dorința de a rămânea departe de participare. Și totuși interese italiene stau în joc. E foarte posibil, ca trupele sârbești, luate la goană, să se refugieze în Muntenegru și în Albania, (se află deja pe teritoriile acestor țărișoare), și de nimic nu se poate îngrozi Italia

mai mult, decât de o ocupare militară a Albaniei, remase fără stăpân, cu trupe streine. Că în cele din urmă Italia ce hotărâre va lua, fie că din inițiativa proprie, ori apoi silită de Anglia, deocamdată nu se poate prevedea. Faptul însă e, că Italia are destul de lucru cu propriul ei războiu, și va trebui să se mulțumească cu purtarea de grije, ca acesta să nu i se înecă în noroiu.

Dacă luăm acum în considerare situația armatei sârbești, două posibilități sunt date cu privire la viitor, anume: armata principală sârbească, compusă din patru armate separate, și acum foarte strâmtorată, va opune rezistență până la ultima răsufare, pe ultima linie strategică de apărare, în munți, ori apoi se descompune în părțile mici, de tot mici, și se respiră pe teritorii muntenegrean și albanez. (De corect s'a dovedit părerea din urmă.) Năzuințele aliaților aflători în ofensivă, cari înaintează dela vest, nord și ost, și fac terenul de luptă tot mai îngust, încât armata sârbească abia mai poate răsufia, natural, că nu pot se fie altele, decât provocarea unei lupte decizătoare, pentruca armata sârbească se fie stearsă de pe lume. Ideea e fără îndoială corectă, și se poate vedea deja, ce dorințe mari sunt legate din partea împătritei înțelegere de existența armatei sârbești și pe mai departe, până trece eara. Căci o armată sârbească, împărțită în mai multe bande mari, operând la granițele Muntenegrului și ale Albaniei, va reclama mari forțe de apărare.

Oricât de îmbucurătoare se fie succesele și progresele aliaților cari atacă, cu siguranță încă tot nu se poate afirma, că încercuirea trupelor dușmane ar fi desăvârșită. Ne lipsesc datele referitoare la mișcările trupelor bulgare dinspre ost la vest. Mai curând se pot întâmpla încercuiri parțiale, ici coala, la râul Toplița, la Rasina, la Ibar. Slăbirea armatei sârbești la acest loc central de rezistență e destul de importantă, pentruca se poată fi numită *succes*. Pierderea Sârbilor o putem acum stabili în două treimi din efectivele lor, astfel, că nu mai poate fi vorba decât de o armată sârbească de 100,000 soldați. Iar pierderea de tunuri e atât de mare, încât în curând dușmanul nu va mai avea decât numai tunuri de munte.

Ceealaltă arenă de luptă, de importanță mare pentru aprecierea generală, se află între granițele bulgare ale teritoriului Strumnița, orașul Veleș și linia Veleș-Dibra. Aici luptă armata bulgară în contra trupelor sârbești, cari sunt împinse spre sud și se opintesc se închidă întrarea în munții Babuna și se împedează înaintarea Bulgarilor spre Monastir. Se pare însă, că Sârbii vor fi scoși și alungați din munții stâncoși dela Babuna de către trupele bulgare, cari înaintează spre orașul Krcova. Interesantă e aceasta arenă de luptă mai ales pentru faptul, că ajutorul Englezilor și al Francezilor, trimis Sârbilor, aci

începe a se manifesta. Nu sunt cifre fantastice acelea cu cari se operează aci: e *un corp* francez de armată, între râurile Cerna și Vardar, între Kriivolac și Vardarul de jos, până la granițele grecești, și apoi *o divizie* engleză, pe la Doiran. Atâta e tot. Rapoartele reciproce se contrazic, și noi nu putem stabili succesul, decât numai din schimbarea liniilor numite geografice. Dar aceasta acțiune de sprijinire are slabe prospecte. Depinde mult dela hotărârile pe cari le va lua Grecia, hotărâri pe cari le amintim numai, dar nu ne putem ocupa cu ele. Din felul cum se face atacul din partea Bulgarilor vedem, că e vorba de un plan de operație bine combinat, bine calculat, și cu multă consecvență executat de o armată eroică, ceea ce face se vedem în conducerea armatei bulgare, și peste tot în însăși viteza armată, o aliată de mare valoare.

Antanta și Grecia. Se fac mari presiuni asupra guvernului din Atena, ca Grecia să se alătore la împătrita înțelegere, dar după toate semnele guvernul grecesc e ferm hotărât se rămână și pe mai departe în neutralitate. De aceea, dintre dorințele antantei, cuprinse în notele ei din urmă diplomatice, Grecia e aplicată se îplinească numai acelea, cari nu-i ating neutralitatea. Celelalte au fost respinse! Mai ales respinsă a fost cererea antantei, ca orașul grecesc Salonic se fie predat cu totul în administrația Englezilor și a Francezilor, și după o telegramă mai nouă, Regele Constantin ar fi amenințat cu abdicarea, dacă s'ar permite cumva antantei se iee Salonicul în stăpânire ca bază a operațiilor ei militare. Pertractările decurg încă între antantă și Grecia.

Atitudinea României. Din cercuri politice bine informate bucurăstene se răspândește știrea, că guvernul român a comunicat în 28 Noembrie n. guvernului rusesc din Petrograd, că nu va permite sub nici o condiție trecerea de trupe rusești prin România, pentru a ajunge în Bulgaria; iar dacă s'ar face cumva încercarea de a nu se respecta neutralitatea României, atunci statul român își va apăra cu armele drepturile violate. Guvernul român a dispus mai departe se fie așezate mine dealungul malului Dunării, pentruca și pe apă transportarea de trupe rusești în Bulgaria se fie împedată. Acestea sunt semne, că România e pe calea de a se apropia de puterile centrale mai bine decât în trecut și eventual de a merge de aci înainte alătura cu ele. Lucrul acesta se poate constata și din o altă știre, venită tot din București, și dată cu multă supărare de zierele mari engleze și franceze, anume, că diplomația puterilor centrale a făcut propuneri nouă României pentru abandonarea neutralității și întrarea ei în acțiune alătura cu ele, și că *pertractările începute decurg cu bune pros-*

pecte de reușire. E de prisos se mai spunem, că nouă, Românilor din monarhia austro-ungară, ne-ar pricinui o bucurie nespūsă adevărea știrea din urmă.

Salandra crede și speră! Camera italiană, întrunită la 1 Decembrie în sesiune de războiu în Roma, a votat guvernului presidat de domnul Salandra încredere, cu 405 voturi, contra 48, cari erau voturile socialiștilor. Din partea acestora guvernul a fost criticat cu multă asprime și i s'au făcut grave imputări pentru aruncarea cu atâta ușurătate a țării în acest nefericit războiu, care nu se poate termina decât cu un desăvârșit desastru pentru Italia. Asupra situației s'a pronunțat mai întâi ministrul de externe, baronul Sonnino, iar la vorbirile deputaților socialiști a răspuns ministrul-president Salandra. A accentuat, că guvernul e convins despre necesitatea purtării acestui războiu și că n'a pierdut speranța în terminarea lui cu bine. Vorbirea lui Salandra a făcut impresie foarte slabă asupra camerei, și dacă nu se scula imediat după el deputatul din majoritate Ciccotti, ca cu niște frase bombastice, patriotice, se însuflețească majoritatea, ușor se putea întâmpla, ca guvernul în loc de încredere se primească vot de blam. Situația sa însă a fost salvată deocamdată și el poate se spera și mai departe, că va ajunge la învingere pe câmpul de războiu.

Monarhul către Arhiducele Frideric. In 2 Decembrie n. ziua în care a urcat, înainte cu 67 ani, tronul glorioșilor sei înaintași, Maiestatea Sa, Împăratul și Regele nostru Francisc Iosif I, a adresat Arhiducelui *Frideric*, comandantul suprem al armatei austro-ungare de pe câmpul de războiu, următorul autograf preainalt: «Iubite domnule Arhiduce Frideric! In numele întregii puteri armate mi-ai adresat rugarea se port, ca semn de nouă recunoștință pentru însemnatele prestațiuni eroice și pline de jertfe ale puterii mele armate, isprăvite dela începutul actualului războiu mondial, crucea militară pentru merite, clasa I, acum de nou creată de mine, cu decorația de războiu. Împlinesc cu plăcere dorința aceasta, ca expresie a împlinirii credincioase a sfintei datorințe față de patrie, de care e stăpânită puterea mea armată, ceea ce mă impresionează adânc. Alipirea aceasta e legătura nepertoare, care mă unește cu vitejii mei soldați, netemători de moarte. Îți mulțumesc, iubite mareașale, și vă mulțumesc și vouă, tuturor bravilor mei, cari la nord și la sud vă întreceți unii pe alții în statornicie. Atotputernicul ne va sta întru ajutor, ca se ajungem la succesul final. Viena, 2 Decembrie 1915. *Francisc Iosif* m. p.» Cuprinsul acestui autograf preainalt a fost adus la cunoștința tuturor soldaților nostri dela cele două fronturi mai mari: dela nord și dela sud.

Războiul.

Dela frontul răsăritean se comunică, cumcă pe la Riga au fost de nou respinse atacurile rusești, cu mari pierderi pentru dușman. Asupra unui aeroplan german Rușii au dat salve de tunuri, dar aeroplanul a fost salvat. Pe celelalte locuri nu s'a întâmplat nimic mai însemnat la frontul acesta.

La frontul dela apus e duel de artilerie pe mai multe locuri, cum și lupte de mine și de granate aruncate cu mâna. Un aeroplan englez a fost nimic. Personalul din el a fost omorât. În general însă situația e neschimbată și la acest front.

La frontul italian s'au dat atacuri noue vehemente asupra capului de pod dela Goriția și s'a continuat cu bombardarea acestui oraș, prefăcut în mare parte în ruină. La San Martino și pe alte locuri asemenea au fost atacuri desperade, dar toate au fost respinse de trupele noastre.

În Sârbia trupele bulgare și germane au intrat în orașul Monastir, pe care Sârbii nu l-au mai putut apăra. Armata sârbească e descompusă în părțile mici, cari se retrag în Albania și în Muntenegru. Numeroși Sârbi au ajuns de nou în captivitate. Armata noastră austro-ungară operează cu bun succes în contra Muntenegrenilor. Trupele noastre austro-ungare au intrat în Ipec, iar cele bulgare în Diacova. Muntenegrenii se retrag în disordine.

Crucișătorul nostru «Novara», cu câteva torpiloare, a atacat din portul dela San Giovanni di Medua un vapor dușman mai mare și mai multe unități mai mici, cari aduceau material de război, și le-a scufundat pe toate. A scufundat și un submarin francez și două vapoare italiene. Personalul scăpat cu viața a ajuns în captivitate.

Desemnul ornamental,

cu motive românești, în învățământul secundar, de preotul Ioan Dandea.

Cu plăcere văd, că dorința mea, exprimată în articolul „Reforma învățământului secundar” publicat în „Telegraful Român” nr. 103, de a se introduce în învățământul secundar desenul ornamental cu motive românești, deși nu mă laud că eu aș fi pus-o în discuție întâia oară, a atras atențiunea unui specialist în această chestie, a dlui Al. S. Iorga, care în „Românul” nr. 226 a. c. și-a făcut reflexiile sub titlul „Reforma învățământului secundar”. Îi sunt multămător, că a atras atențiunea bărbatilor de școală competenți asupra aceluia desen ca mijloc educativ și distractiv în învățământul secundar. Dar mă așteptam să aducă puterice motive pentru necesitatea de a-l introduce ca mijloc educativ și distractiv în învățământul secundar, ca „să pregătească inima și obiceiul, ca să avem pentru cine face industrie românească, să avem cetitori pricepători pentru articole de ziare și să avem publicul pricepător în salele de expoziție și la conferențe; — când și învățământul secundar va fi angajat după un plan anumit la propagandă conștientă, va fi și industria românească efectiv sprijinită”. (Al. S. Iorga).

În loc să se aducă acele temeuri puternice asupra chestiei în care suntem uniți și care ar fi de dorit să se rezolve în chip multămător pentru toți, se interpretează greșit cele ce am scris eu asupra acestei chestii. Subscriu și eu părerea dlui Al. S. Iorga, că „caracterul românesc al industriei noastre nu-l va da introducerea ornamentalului românesc în învățământul secundar, ci numai o generație de industriași absolvenți ai școlilor de specialitate pentru industria românească”. Din pasagele corect citate, cetite și interpretate reese tocmai ceea ce cere și dl Al. S. Iorga dela învățământul secundar în această chestie, anume „deșteptarea interesului, a priceperii, pregătirea ochiului pentru apretierea frumosului românesc”, pentru ca să pregătească inima și obiceiul ca să fie pentru cine să se facă industrie românească, să fie cetitori pricepători pentru articole de ziare, public pricepător în sale de expoziții și la conferențe... ca industria românească să fie sprijinită efectiv (Al. Iorga). Chiar din citatele scrisului dlui Iorga se vede, că am avut drept să scriu că „prin familiarizarea cu acest desemn a

tinerilor și tinerelor în școale s'ar face mai mult decât prin multe conferențe, disertații, articole de ziare asupra necesității de a iubi arta românească”. Pentru a pricepe publicul acele conferențe, disertații, articole de ziare, trebuie să fie pregătit prin educație îngrijită îndelungată; trebuie să-i fie pregătită „inima și obiceiul”, trebuie deșteptat „interesul și priceperea”, trebuie pregătit „ochiul pentru apretierea frumosului românesc”. Aceste lucruri și nimic mai mult am spus și eu în pasagele incriminate. Ca să se vadă și mai clar, îmi permit a le reproduce în legătură cu aceea ce am scris despre desemnul din gimnaziu: „Desemnul e foarte important în educație ca mijloc de educație și distracție instructivă. Prin desemn liber după natură ne învățăm a fixa pe hârtie imaginile obiectelor ce vedem; câștigăm dexteritatea de a vedea bine și cele văzute a le fixa pe hârtie și astfel în memorie. Desemnul liber după natură mai ales dacă nu se pretinde cu toată exactitatea, e mijloc de recreație și izvor de plăceri nevinovate pentru toți; în chipul acela, ca fiecare să deseneze exercitându-și mâna și ochiul numai după puterea sa și talentul său, s'ar putea propune tuturor elevilor din toate clasele gimnaziale. Foarte neglijat, dacă nu total neglijat e desemnul ornamental cu motive românești. Prin familiarizarea cu acest desemn a tinerilor și tinerelor în școale s'ar face mai mult, decât prin multe conferențe și articole de ziare asupra necesității de a iubi arta românească.

Trebuie deșteptat în tinerețea de ambele sexe interesul și dragostea față de arta română în timpul educației, căci va da roade bogate în viață. Interesul și dragostea ce au mulți intelectuali pentru arta română, e mai mult un fel de imitație, o modă trecătoare. Interesul și dragostea sunt trainice. Familiarizându-se cu arta în școală sub conducerea unor profesori ei însuși însușiți de acea artă, o vor introduce în viață, urde numai se poate dând tuturor lucrurilor și obiectelor cărora se poate caracter românesc. Tinerilor nu cred că le-ar plăcea introducerea acestui desemn nesupus severității școlastice și lăsându-li-se libertatea dezvoltării după puterile fiecărui elev”.

Se vede dar clar, că pondul e pus pe: exercitarea ochiului și a mâinii după puterea și talentul fiecăruia, servind ca mijloc de educație, distracție instructivă și recreație; e pus pondul pe deșteptarea interesului, a dragostei față de arta română; pe iubirea, priceperea și apretierea acelei arte. În școlile medii tinerețea are să se familiarizeze în elementele desenului ornamental românesc, precum are să se familiarizeze cu elementele istoriei, geografiei, fizicii etc. iar nu să se specializeze. Specializarea e rezervată școlilor de specialitate. Dar și cei ce având talent recunoscut pentru desemn și voesc să se specializeze în școlile de specialitate pentru industria românească, ar intra în acele școli, au mare folos dela familiarizarea cu desemnul ornamental românesc în școlile medii, servindu-le acea familiarizare ca o temelie solidă pentru următoarele pregătiri. Dar și marea mulțime a absolvenților dela școlile medii, cari urmând alte cariere în viață nu se pot specializa în ramura desenului și artei române, totuși prin familiarizarea cu acea artă în decursul educației, prin deșteptarea și dezvoltarea interesului, dragostei, și priceperii pentru arta română, s'ar alipi de ea pentru totdeauna în chip nedespărțit, și ar dori și s'ar năzui să o introducă și să o vadă introdusă pretutindenea în jurul lor unde se poate.

Acești absolvenți de școli secundare ar putea apretia foarte bine munca specialiștilor în industria românească modernă, ar sprijini-o și ar dori-o cu înfocare. Până aici cred că suntem înțeleși și am fi fost dela început înțeleși, dacă pasagiul referitor la introducerea artei române în viață prin absolvenți de școli secundare ar fi fost mai precis. Acel pasagiu e: „Familiarizându-se cu arta în școală sub conducerea unor profesori, ei însuși însușiți (adecă profesorii) de acea artă, o vor introduce în viață unde numai se poate, dând tuturor lucrurilor și obiectelor cărora se poate un caracter românesc”. Dacă s'ar fi interpretat însă acest pasagiu neprecis în legătură cu aceea ce am scris despre desemn în general și despre celelalte obiecte de învățământ, ca factori educativi, nu ar fi fost greu de aflat senzul adevărat, precum dl Al. S. Iorga l-a și aflat și l-a spus precis, și cu care sunt în toate unit. Am fost în clar cu aceea, că elevii școlilor secundare nu vor putea eși specialiști în arta română, precum nici prin obiectul de învățământ: fizică, chimie etc. nu ies specialiști. Dar pe temeiul câștigat în școlile secundare foarte bine se pot specializa în școlile de specialitate. Chiar și aceia, cari nu se pot specializa iubind alte cariere se pot foarte bine ocupa cu arta română pentru trebuințele personale, dacă au talent, dexteritate, iubire și oarecari cunoștințe temeinice din arta română.

Mulțișii din nespecialiști în arta română au talent și dexteritate în desemn. Dacă ar fi familiarizați cu ornamentica ro-

mână, ar iubi-o din suflet, motivele acelei ornamentice le-ar putea folosi ca podoabe d. e. la ornarea unor albume de fotografii, ilustrate de tablouri scoase de prin reviste etc. dacă ar avea timpul necesar, dorința și plăcerea, folosindu-se ca de un mijloc distractiv, recreator. Dacă ar avea interes, dragoste, pricepere și ar fi familiarizați cu arta română în mod mai temeinic de cum sunt mulți intelectuali, s'ar năzui ca toate cele din prejurul lor să aibă caracter românesc, unde se poate și întru cât se poate; s'ar năzui spre aceasta sau prin ei însuși, întru cât se poate sau prin specialiști în acea artă; acei intelectuali familiarizați în arta română, cari ar dori ca mobilele lor etc. să aibă caracter românesc, prin ornamentarea lor cel puțin dacă nu vor avea la îndemână specialiști, totuși s'ar putea ajuta, având câteva cunoștințe de ornamentica română și folosind cu multă îndemănare, talent și dexteritate ornamentica din albumele publicate, după cari modele ar trebui să lucre, să orneze mobilele meseriașilor de multe ori străini de neam, care însă modelele prezentate le-ar putea aplica cât se poate de corect și bine. Cunosc d. e. o doamnă, care nelovănd cursuri speciale din „teoria ornamentului” a știut minunat alege din ornamentica română modele foarte frumoase pentru zugrăvitul odăilor sale, condusă numai de gustul artistic și de bunul simț.

Chiar făuritorii ornamenticei române nu au învățat cursuri speciale despre teoria ornamentului și totuși ce comoră artistică minunată au plămuit, fără care specialiștii în arta română nici nu ar putea avea vre-o esistență!

Marele artist popular Antonie Mogoș din România, care a durat o casă artistică minunată, fără a învăța cursuri speciale de arhitectură și sculptură și al cărui monument artistic minunat are cineștea de a se păstra pentru veșie în muzeul național etnografic din București, dovedește că și fără cursuri speciale poți face ceva minunat, având atragere, interes, pricepere, talent și dexteritate spre ceva chiar dacă nu cade în cadrul carierei alese. Nu vedem noi cum aplică de minunat, fără cursuri speciale despre teoria ornamentului, — damele române ornamentice române la trebuințele lor casnice în diferite cusături și țesături de industrie casnică, modernă, anumit pentru clasa cultă? Dar cu atât mai vărtos dacă ar fi tinerețea de ambele sexe familiarizată de timpuriu cu arta română și s'ar dezvolta în ea interes, pricepere și dragoste față de acea artă, s'ar năzui în tot chipul și cu toate mijloacele posibile ca arta română să ocupe locul de frunte în tot ce posedă și se poate; și ar pretinde, ajungând în viața socială, ca tot ce se poate, să aibă caracter românesc; ar pretinde industrie românească modernă dela absolvenții școlilor de specialitate pentru industrie românească și s'ar năzui să se întemeieze astfel de școle.

Atunci interesul și dragostea față de arta română ar fi traioică, ear nu imitație după cei ce o iubesc în adevăr, nu ar fi pentru mulți intelectuali numai o modă trecătoare introdusă de cei ce o iubesc aceea artă în adevăr. Ar fi trainică aceea dragoste și acel interes, căci ar avea rădăcini adânci în sufletele tinerilor educate cu îngrijire timp îndelungat. Știu aceea, că industria modernă românească trebuie să se adapteze trebuințelor intelectualilor români, de aceea n'am înțeles imitația și moda în industria modernă românească, ci am înțeles gustul și interesul superficial ce au mulți intelectuali față de arta română, fără a avea acel gust și interes rădăcini adânci.

Dupăcum cred nici chiar „diletantismul” nu este așa groaznic otravă, „care să compromită cu siguranță toate întreprinderile”. Dovezi avem destule; am amintit câteva din domeniul artei române; aici amintesc din alte domenii. În arta fotografiei sunt foarte buni specialiști, dar sunt și mulți diletanți sau amatori, mai talentați, sau mai puțin talentați: Cei ce nu reușesc în acea artă, nu compromit arta fotografiei, ci pe sine. În arta teatrului, corală sunt artiști specialiști, dar sunt și diletanți, dintre cari mulți se pot chiar ridica la înălțimea artiștilor specialiști, fără a fi urmat cursuri speciale, având vocațiune, talent și dexteritate; să producă acești diletanți destul de bine, fără a compromite arta teatrală, corală, ci chiar sprijinindu-o. Reprezentațiile teatrale corale din orașele ardelenne oare nu le fac diletanții fără cursuri speciale și fără a face carieră din ele?

Iată cum se exprimă prof. universitar N. Iorga despre „Teatrele de diletanți: „Un teatru necontenit, un teatru ieftin... ar înălțura atâtea și atâtea neajunsuri și păcate. Dar cine să-l facă? Nu trimișii sau aleșii domnului director general al teatrelor... nu actorii plecați de bună voia lor și în timpul când trebuie... căci ei au de lucru... tocmai atunci. Alții pot da în acelaș timp viață micilor scene din provincie și o bună hrană a sufletului acelor oameni culti și deștepti, pe cari lipsa de ocupație a minții îi aruncă în petreceri joșnice și proaste. Acești înlocuitori ai ac-

torilor pot fi luați din însuși acest public, căruia nu-i lipsește vioiciunea, hazul, simțul pentru comedia ușoară sau chiar pentru tragedia și dramă... Și în Ardealul românesc sunt astfel de neînțelegeri și dușmăni... Și totuși ce dese ori aflăm cu bucurie despre reprezentații de societate care se dau până și în cine știe ce colț mărunt și umil răspândind alături cu petrecerea sănătoasă, cunoștința literaturii naționale și un înalt simț de solidaritate socială. Să se încerce și la noi așa ceva! Câte lucruri se credeau cu neputință și s'au îndeplinit totuși!” (Sămănătorul Nr. 16 a. 1906).

Nici un cuvânt de combatere a diletantismului în „Teatru” în tot articolul, ci numai laude la adresa bunilor diletanți. Chiar și în gazetărie nu toți cari scriu sunt gazetari specialiști, ci sunt destui diletanți, fără a compromite gazetăria. E constatat dar, că diletantismul bine întrebuințat de persoane pricepute, dornice de bine de cultură, aduce foloase; compromitere aduce numai un diletantism rău întrebuințat, de persoane superficial pregătite și închipuie, dar și atunci compromiterea îi ajunge pe cei nepregătiți, numai dacă reacțiunea direcției bune e energetică și conștie. Progresul nici când nu decurge în o linie dreaptă, ca raza de lumină, care în multe cazuri și ea se frânge, ci înaintează în o alvie plină de cotituri, în o linie undulătoare. Așa va fi și cu introducerea, adecă mai bine zis aplicarea artei române în viața la industria modernă română; va atinge multe cotituri, va oscila între multe extreme, până se va putea aplica pe de-a-ntregul, în mod conștient fiind îmbrățișată și sprijinită industria modernă românească, la care s'a aplicat cea artă cu multă căldură și iubire. Temelia interesului, dragostei și priceperii față de arta română și în consecvență și față de industria modernă română la care se aplică aceea artă, se pune în școală și mai ales în învățământul secundar (liceu, civile, reale, școale de fete). De aceea datorința specialiștilor în această materie ar fi să caute a introduce prin școlile de toate categoriile desemnul ornamental cu motive românești, aducând roade îmbelșugate în viață chiar pentru industria modernă română, pe care o prezintă ei. Cred că ne-am înțeles.

NOUȚĂȚI.

Alegere de protopresbiter. Cu ocaziunea alegerii de protopresbiter efectuată în sinodul protopresbiteral al tractului lilei la 19 Noemvrie a. c. sub presidiul comisarului consistorial George Proca, voturile s'au distribuit în modul următor: Const. Moldovan, paroh în Cristian a intrunit 23 voturi, Romul Albu, capelan în Vinerea 16 voturi, Ștefan Albu, dir. gimnazial în Brad 15 voturi, Victor Sălăgian, paroh în Săcămaș 4 voturi, iar o bilă a fost albă.

Amănare. Se anunță în mod oficial, că intrarea sub drapel, convocată pe ziua de 6 Decemvrie, s'a amănat pe 15 Decemvrie n. 1915. Cei obligați la serviciul militar de gloate au să se prezinte așadar în 15 l. c.

Cumpătare în cheltueli. Multe institute de bani din Boemia fac acte de filantropie, cu ocazia Crăciunului, prin aceea că dăruiesc școlărilor mai ales din clasele primare câte un libel de depuneri, în care este introdusă pe numele elevului câte 1 coroană. Experiența a dovedit, că numeroși copii s'au învățat prin aceasta să adune banul în libelul de depuneri, și astfel s'a dezvoltat într'înșii sentimentul de cumpătare în cheltueli. Băncile noastre să-și îndrepte atențiunea asupra obiceiului introdus în Boemia.

Taxe de transport reduse. Ministrul de comerț a hotărât, ca transportarea cadavrelor soldaților morți pe câmpul de luptă să se facă cu o reducere de 50% pe căile ferate ale statului. Insoțitorul cadavrelor va primi asemenea o reducere a prețului de călătorie. Petițiile pentru acordarea acestor favoruri se înaintează către direcția căilor ferate de stat ungar, eventual și către ministrul de căi ferate austriac.

Documente compromițătoare. Ziare berlineze află, că bulgarii au să publice în curând documentele sârbești, din care va fi deplin învederat, că guvernul Sârbiei a fost părtaș la asasinarea dela Sarajevo.

Pentru soldații orbi și amputați. Domnul Dr. Nicodim Cristea, capelan protopopesc și catehet în Cluj, a trimis 20 coroane la colecta „Gazetei Transilvaniei” pentru cei ce și-au pierdut lumina ochilor și li s'au amputat membrele, și anume, ca răscumpărare a anunțurilor de căsătorie, serbată la 27 Noemvrie n. în Agârbicio, cu Eugenia Roșca, fiica protopopului din Fizeș-Săpăpetru.

Nr. 789/1915 of. prot. (212) 1-3

Concurs.

Prin aceasta se publică concurs în „Telegraful Român” cu termen de 30 zile dela prima apariție, pe lângă venitele cuprinse în coala B de corgruă, pentru întregirea următoarelor parohii vacante din protopresbiteratul gr. or. român al Cetății-de-pestră:

1. Cărpiniș, parohie de cl. II (a doua) cu întregire dela stat maximală;
2. Curtiușul-mic, parohie de cl. III (a treia).

Reflectanții la vre-una din aceste parohii să-și înainteze rugărilor de concurs provăzute cu documentele necesare în termenul indicat subsemnatului oficiu și cu observarea restricțiilor cuprinse în § 33 din Regulamentul pentru parohii în vigoare, să se prezinte în biserica respectivă, spre a cânta și cuvânta, eventual a și servi la sf. liturghie.

Lăpușul-unguresc, la 17 Noembrie 1915.

Oficiul protopresbiterat gr.-or. român al tractului Cetatea-de-pestră în conțelegere cu respectivele comitete parohiale.

Andrei Ludu
protopop.

Nr. 881/1915 prot. (211) 1-3

Concurs.

Pentru întregirea postului de capelan cu dreptul de succesiune pe lângă nepotinciosul paroh Ilie Ioanoviciu din parohia de clasa a II-a Boiul mare cu filia Boiul mic, protopresbiteratul tractului Sighișoara, se publică concurs cu termen de 30 zile dela prima publicare în „Telegraful Român”.

Emolumentele împreună cu acest post de capelan, sunt jumătate din toate venitele parohiale fasonate în coala B. pentru întregire dela stat. Corgrua compete întreagă parohului.

Cei ce doresc a ocupa acest post să-și înainteze petițiile instruite conform normelor în vigoare în termenul deschis subsemnatului oficiu protopresbiterat și să se prezinte în vre-o Duminică sau sârbătoare în bi-

serică pentru a cânta, cuvânta eventual ce'ebra.

Sighișoara, 16/29 Noembrie 1915. Oficiul protopresbiterat gr. or. al tractului Sighișoara în conțelegere cu comitetul parohial concernent.

Dimitrie Moldovan
protopop.

Nr. 80/1915. (210) 2-3

Concurs.

Pentru ocuparea postului de învățător-cantor la școala noastră rom. gr. ort. din Chezdi Mărtănuș, în protopresbiteratul Treiscaune, se deschide concurs cu termen de 15 zile dela prima publicare în „Telegraful Român”.

Venitele împreună cu acest post sunt:
1. Salariul legal 1200 cor., din cari 100 cor. se compută în cantorat și anume a 1/4 din venitele de sub Epitrachil, dela înmormântări, feștanii, boteze, și tot ce capătă la Crăciun din umblatul cu icoana Sf. Nașteri, — 300 cor. dela comuna biserică prin reparațiile dela popor, — 200 cor. ajutor dela Veneratul Consistoriu — iar restul din ajutorul dela stat ca completare a salariului învățătoresc, votat.

2. Cărtir în edificiul școlii și folosirea grădinei, care nu este de 1/4 jugăr, pentru care, în caz de a nu fi îndestulit cel ales, va primi în schimb 20 de coroane.

Alesul va fi obligat a cerceta însuși Sfta biserică regulat, a conduce elevii la vecernie Sâmbăta seara și în toate Duminicile și sărbătorile la biserică, a cânta cu ei la Sfta liturgie, fiind obligat a forma cor cu elevii de școală și adulți, conform obiceiului local a ținea vecernia și utrenia peste săptămână.

Doritorii de a ocupa acest post sunt poftiți a-și înainteze rugărilor de concurs instruite cu actele necesare în termenul amintit la oficiul protopresbiterat român gr.-ort. al Treiscaunelor în Brețcu (Bereczk), având a se prezenta înainte de alegere în biserica din Chezdi Mărtănuș (gara Bereczk) spre a cânta și a se face cunoscut poporului.

Chezdi-Mărtănuș, 15 Noembrie 1915.

Ioan Dan **Victor Crizbășan**
paroh și președ. notar.

Nr. 853/1915. Văzut:
Brețcu, 16 Noembrie 1915.

Constantin Dimian
protopresbiter.

„CORDIANA”,

institut de credit și de economii, societate pe acții în Fofeldea.

Convocare.

Domnii acționari ai institutului de credit și de economii «Cordiana», societate pe acții se invită conform §-lui 21 al statutelor societății la

adunarea generală extra-ordinară,

care se va ținea în Fofeldea (localul institutului), Marți, 28 Decembrie st. n. 1915, după amiază la 1 oră.

Ordinea de zi:

1. Raportul direcțiunii către adunarea generală.
2. Intregirea comitetului de supraveghiere prin alegerea a 3 membrii cu mandat de 1 an de zile.

Domnii acționari, cari în sensul §§-ilor 22, 23 și 24 din statutele societății voesc să participe la adunare în persoană sau prin plenipotențiați, sunt rugați a-și depune acțiunile și eventual dovezile de plenipotență, cel mult până Duminică în 26 Decembrie n. a. c., la 6 ore p. m., la cassa institutului în Fofeldea, la Filiala institutului nostru în Agnita, la institutul de credit și economii «Albina» în Sibiu, «Filiala Albina» în Brașov, sau la «Cassa de păstrare» în Săliște.

Fofeldea, la 5 Decembrie 1915.

(214) 1-1

Direcțiunea.

A apărut și se află de vânzare la Librăria arhidiecezană:

Călindarul arhidiecezan
pe anul 1916

cu Șematismul autentic al bisericii ortodoxe rom. din Ungaria și Transilvania. Partea literară conține lucrări foarte interesante, și anume: Un iubileu rar: Patruzeci ani de arhierie. De L. T. — Din trecutul bisericii noastre: Actul „Unirei”. De N. Iorga. — Prutul. De G. Coșbuc. — Reforma clerului în România. De S. Mehedintzi. — Cei dai tu vieții? De Al. Vlăduță. — La arme! De Ștefan O. Iosif. — Școala noastră și războiul. De Dr. Ion Mateiu. — Te duci... De Maria Cuntan. — Bogăția limbei românești. Capul, mâna și nasul. De G. Coșbuc. — Chestiuni de tipic. De Mateiu Voileanu, asesor consistorial. — Tărgurile. — Anunțe.

Prețul 80 fil, plus porte poștal 20 fil.

ICOANE SFINTE

pictură de mână în oleu, pe pânză, în orișicare mărime, pe lângă prețurile cele mai moderate ofere:

Librăria Tipografiei arhidiecezane
Sibiu, strada Măcelarilor Nr. 45

- I.**
- Adormirea Maicei Domnului
  - Bunavestire
  - Nașterea Domnului Iisus Christos
  - Fuga la Egipt
  - Iisus în biserică de 12 ani
  - La nunta din Cana
  - Iisus pe mare
  - Învierea lui Lazar
  - Schimbarea la față
  - Răstignirea lui Iisus Christos
  - Punerea în mormânt
  - Învierea Domnului
  - Înălțarea — Floriile
  - Tăierea împrejur
  - Nașterea Maicei Domnului
  - Pogorârea Duhului sfânt
  - Nașterea sfântului Ioan Botezător
  - Grigorie, Vasilie și Ioan
  - Adormirea sfintei Ane
  - Aflarea capului sf. Ioan Botezător

- II.**
- Iisus pe Cruce
  - Înălțarea sfintei cruci
  - Ilie prorocul în carul de foc
  - Tăierea capului sfântului Ioan
  - P. Grigorie teologul
  - Sf. Vasilie

- III.**
- Botezul Domnului
  - Constantin și Elena
  - Sfântul Dumtru călare
  - Sfântul George
  - Maica Domnului
  - Petru și Pavel
  - Arhanghelii Mihail și Gavriil
  - P. Ioan Gură de aur
  - PP. Ioachim și Ana

- IV.**
- Arhanghelul Mihail
  - „ Gavriil
  - Apostol ori-care
  - Domnul Christos
  - Iisus în muntele Maslinilor
  - Sfântul Dumitru
  - Sfântul George
  - Ilie Prorocul
  - Ioan în pustie
  - Sfântul Nicolae
  - „ Simeon
  - „ Andreiu
  - Evangelistul Ioan
  - „ Luca
  - „ Marcu
  - „ Mateiu
  - Prorocul Zaharia
  - Apostolul Iacob
  - „ Filip

	Grupa I.					Grupa II.					Grupa III.					și Icoane din Grupa IV.					
	Mărimea în cm.					Mărimea în cm.					Mărimea în cm.					Mărimea în cm.					
	39/50	47/63	55/68	63/79	74/100	39/50	47/63	55/68	63/79	74/100	39/50	47/63	55/68	63/79	74/100	39/50	47/63	55/68	63/79	74/100	
foarte fine Cor.	39-20	44-80	58-80	81-20	106-40	35-—	40-60	51-80	70-—	89-60	30-80	37-80	46-20	61-60	78-40	28-—	34-60	42-—	56-—	70-—	cor. foarte fine.
fine . . .	26-60	29-40	46-20	56-—	72-50	23-10	27-30	40-60	49-—	65-80	20-30	23-80	35-—	43-40	60-20	18-20	21-—	30-80	39-20	56-—	„ fine.
simple . . .	14-—	16-10	18-20	26-50	36-40	12-60	14-—	16-10	23-80	32-20	11-20	11-90	14-—	21-70	29-40	9-80	10-50	11-90	60	26-60	„ simple.

Prețurile indicate în șema de sus sunt a se înțelege numai la icoane pictate pe pânză și fără cadre (rame). La dorință se pictează însă și pe lemn, ținichea și aluminiu.

Deasemenea și cu angajamentul pentru prapori din orișice fel de materii și de orișice culoare pe lângă condițiile cele mai favorabile